

Adrian MIHALACHE

Shakespeare la București

Organizatorii Festivalului Internațional Shakespeare, eveniment cultural al Craiovei, devenit tradițional, au făcut bucureștenilor un dar de preț: cu concursul esențial al primăriei, al ARCUB-ului și al altor instituții, au adus la București câteva dintre cele mai importante spectacole ale Ediției a cincea.

Deschiderea a făcut-o celebrul Declan Donellan, care a prezentat **A douăsprezecea noapte**, un spectacol făcut la Moscova, cu actori ruși. Cu această ocazie, regizorul a lansat și volumul său, *Actorul și ținta*, în versiune românească. Obiceiul lui Donellan de a distribui bărbați în rolurile feminine s-a banalizat. Dacă, în spectacolul *Cum vă place*, prezentat la prima ediție a Festivalului, procedeul a uimit și încântat, de data aceasta n-a reușit decât să amuze. Se știe, desigur, că, pe vremea lui Shakespeare, rolurile feminine erau interpretate de puberi, dar aceasta era doar o restricție impusă de moravurile epocii, nu un mijloc de expresie artistică. Este drept că, în *A douăsprezecea noapte*, Shakespeare speculează excelent travestiul, creând ambiguități sexuale foarte picante. Un băiat joacă o fată care se deghizează în băiat, stărnind, fără să vrea, pasiunea unei femei. De fapt, iubește un bărbat, căruia îi face avansuri, uitând, temporar, de identitatea masculină asumată. Fratele său geamăn, bărbat de bărbat, este iubit, la rândul său, de un alt bărbat. Jocurile erotice între bărbați erau frecvente în epoca elisabetană și se pare că nici lui Shakespeare nu i-au fost străine. Ar fi nedrept să vedem în această piesă fermecătoare doar o comedie gay. Ea celebrează plăcerea de a trăi în toate formele sale și ironizează auto-mortificarea puritanilor. Declan Donellan le cere actorilor care joacă, în travesti, roluri de femei să-și sublinieze atributele masculine, ceea ce are haz doar până la un punct. Dorința de a provoca, fiind prea vizibilă, se întoarce împotriva sa. Spectacolul este antrenant, cinematografic, iar versiunea rusă dă umorului o savoare suplimentară (cine a văzut excelenta ecranizare a lui Serghei Lutkevici după *Othello* nu va fi uitat felul imperios în care Maurul își reclama batista în limba lui Pușkin...).

Declan Donellan mizează nu doar pe intersexualitate, ci și pe interculturalitate. Memorabilele scene de chef sunt redimensionate în spirit rusesc, cu abuz de spirtoase și melodii lăcrămoase. Actorii sunt impecabili în ținută, au calități vocale și de interpretare, sunt vioi în mișcare, țin ritmul până la capăt, fără semne de oboseală. Ne-am amuzat copios, dar ne-am amintit cu nostalgie de mai vechile spectacole ale lui Donellan.

La **Visul unei nopți de vară**, regizat de Oskaras Korsunovas cu trupa teatrului său din Vilnius, ne-am dus cu sacul, ca la pomul lăudat. Văzusem, de curând, la Torino, când regizorului i s-a acordat premiul *Europa. Noi realități teatrale*, două spectacole ale lui, inventive, interesante, deși imperfecte. Cel de față este unul mai vechi, realizat inițial cu studenți. Între timp, a călătorit pe tot mapamondul, cu mare succes, și s-a uzat moral, chiar dacă vioiciunea actorilor a rămas intactă. Este un spectacol foarte dinamic, în care se arată ce pot face niște oameni cu excelență pregătire fizică, atunci când li se propun

diverse exerciții corporale folosind, fiecare, ca recuzită obligatorie, un panou de placaj. Am admirat aptitudinile sportive și inventivitatea coregrafică a regizorului, dar n-am înțeles ce câștigă piesa din toate aceste giumbușlucuri. Educația fizică este o componentă a artei dramatice, nu însă singura și, poate, nu tocmai cea mai importantă. Sensurile multiple ale piesei, în loc să fie clarificate, sunt amestecate, într-o pastă confuză, din care efectele ieftine și greșelile de gust nu lipsesc. Korsunovas își dă măsura talentului când se ocupă de teatrul contemporan, pe care-l respectă, se vede, mai mult. Dacă, punând în scenă Shakespeare, textul nu îi este decât pretextul, mai bine ar fi să-l lase în pace.

Compania Ryutopia din Niigata, Japonia, a prezentat un spectacol de mare rafinament cu **Poveste de iarnă**. Regizorul Yoshihiro Kurita și-a propus să introducă vocabularul teatrului tradițional *Nô* în drama elisabetană. A făcut din *Timp* personajul principal al piesei, propunând o meditație despre reversibilitate și relativitate. A reușit să îmbogățească semnificația filosofică a piesei, dezvoltând și făcând explicit ceea ce Shakespeare a sugerat. A eludat însă comicul, preferând solemnul. Acestui spectacol îi stă foarte bine alături montarea poetică și meditativă a lui Bocsárdi László cu *Cymbeline* de la Teatrul Odeon.

Teatrul *Cameri* din Tel Aviv ne-a oferit un spectacol tineresc, interesant și inteligent cu **Hamlet**. Punerea insolită în spațiu a creat neașteptate circuite de energie care se închideau prin corpurile spectatorilor. Am văzut un rege umanizat, ca în romanul lui John Updike, *Gertrude și Claudius*, o Ofelie contemporană, frenetică și dezorientată, un Polonius politician până în măduva oaselor. *Hamlet*, gândit ca un rebel al anilor 1960, fără nimic *cool*, a amintit de concepția lui Ștefan Iordache din spectacolul memorabil al lui Dinu Cernescu. Mijloacele artistice deosebite au fost integrate într-un demers ideologic datat, menit să încânte mai ales generația *flower-power*, acum cuminițită.

Cireașa de pe tort a fost spectacolul lui Silviu Purcărete cu **Troilus și Cresida**, în interpretarea actorilor teatrului *Katona Jozsef* din Budapesta. Necesitând scenă turnantă, excelent utilizată în concepția scenografică a lui Helmut Stürmer, spectacolul n-a putut fi prezentat decât la București. Ca unul care am văzut de câteva ori spectacolul deschizător de drum al lui David Esrig, era greu să fiu uimit sau mișcat. Am fost însă, și una, și alta. Regizorul pune în scenă însăși istoria, o istorie decăzută în derizoriu și grotesc, repovestită de doi cinici: Pandarus și Thersit. Fiecare detaliu este expresiv, fiecare rol este cizelat, iar toate elementele se integrează într-o construcție dramatică monumentală și organică. Shakespeare mai are multe să ne spună; ca să-l înțelegem, însă, avem nevoie de regizori ca intercesori.

Pe aripile timpului

Nu este prima dată când vedem un spectacol japonez care nuanțează sensurile unei piese shakespeareiene, fără să le deturneze. Am admirat, mai demult, trupa *Angelus*, într-o excelentă montare cu *Othello*. Acolo, lago era văzut ca un clovn răutăcios, un *trickster* care subminează ordinea lumii, doar pentru a se amuza. Organizatorii Festivalului Internațional Shakespeare din aprilie-mai 2006,